

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Perusopetuslain oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus on tarpeen ja ajankohtainen johtuen huolesta, joka koskee niin lasten ja nuorten oppimista kuin hyvinvointia. On tärkeää, että jokainen lapsi ja nuori saa hyvää ja taitojaan vastaavaa opetusta sekä apua ja tukea heti tarpeen ilmetessä.

MLL:n toteaa, että uudistuksen pohjaksi olisi tullut selkeämmin ja konkreettisemmin ottaa Oikeus oppia -varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma, jossa tehtiin pitkäjänteisesti hyvää työtä oppimisen tuen uudistamiseksi. Oikeus oppia -ohjelma myös osallisti vahvasti niitä tahoja ja toimijoita, jotka ovat keskeisessä asemassa tuen uudistamisessa.

Lakiuudistukselle asetettujen tavoitteiden toteuttaminen on haasteellista. Uudistus on massiivinen ja sitä tehdään hyvin kiireellisellä aikataululla ja riittämättömällä tutkimuspohjalla.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuuden hahmottaminen helpottuu, kun säännökset kootaan yhteen lukuun. Kunkin säännöksen otsikon olisi kuitenkin tärkeää kuvata esitettyä täsmällisemmin säännöksen sisältöä. Keskeiset käsitteet tulee yksiselitteisesti avata kussakin pykälässä ja taustoitaa riittävästi yksityiskohtaisissa perusteluissa. Uudistuksen lähtökohta, jossa päähuomio on konkreettisissa tukitoimissa, on hyvä. Samoin periaate, jossa painopiste siirtyisi ennakoivaan ja ennaltaehkäisevään tukeen, on kannatettava.

Ennakoivia ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskevien säännösten tulee olla selkeitä, ymmärrettäviä ja täsmällisesti laissa määriteltyjä, jotta vältettäisiin opetuksen järjestäjien erilaiset tulkinnat. Se, että tukitoimien suunnittelussa, järjestämisessä ja niistä päättämisessä huomioitaisiin lapsen etu perusopetuslain 3 a §:n mukaisesti, on lapsen tarpeiden ja oikeuksien toteutumisen näkökulmasta keskeinen periaate.

Esitetyn lainsäädännön suhdetta varhaiskasvatukseen tulee vielä pohtia. Varhaiskasvatustuen uudistuksen toimeenpano oli hiljattain suuri ja laajaa johdon ja työntekijöiden perehdytystä edellyttänyt uudistus. Vaikka perusopetuslain käsillä olevassa lakiesityksessä on yhtenevyyksiä verrattuna varhaiskasvatukseen, eroavat niin säännökset, käsitteet kuin hallinnolliset prosessit toisistaan. Myös esiopetuksen asemaa näiden em. koulutusmuodon väliin sijoittavana tulisi täsmentää. Lakiuudistuksessa esiopetus jää edelleen irralliseksi, kahden erilaisen lainsäädännön toteuttamisen foorumiksi, eikä lakiesityksessä käytetty terminologia tai sisältö sovellu esiopetukseen. Jatkovalmistelussa tulisi vielä pohtia esiopetusta koskevan sääntelyn paikkaa, ja arvioida, olisiko sen luontevin paikka varhaiskasvatustuksessa. Tämä tukisi esiopetuksessa olevan lapsen esiopetuspäivän kokonaisuutta.

Vastaava erilaista käsitteistöä ja sisältöä koskeva ongelma tulee esiin myös suhteessa lausunnoilla olevaan lukiolakiin. Varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ulottuva koulutusasteiden jatkumo ja oppimisen tukea koskevan järjestelmän yhtenevyys on tavoittelemisen arvoista. Silloin oppimisen tuen toteuttaminen ja sitä koskeva lainsäädäntö olisi myös huomattavasti helpommin hahmotettava ja haltuun otettava kokonaisuus, ja lapsen ja nuoren siirtymät asteelta toiselle olisivat sujuvia.

Oppimisen tuen suunnittelua koskeva kokonaisuus kaipaa selkeyttämistä. Lakiluonnoksessa esitetty vaihtoehto ei ole kirjauksena selkeä eikä riittävä. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehtävässä hallintopäätöksessä olisi tärkeää määrätä oppilaiden yhdenvertaisuuden huomioiden myös tukitoimien määrästä, toteutuksesta ja seurannasta.

Se, että laista poistetaan mahdollisuus aloittaa koulunkäynti vuotta säädettyä myöhemmin, ei ole toivottava uudistus eikä sille esitetä riittäviä perusteita lakiluonnoksessa. Koulun aloittamisvaiheessa lapsilla on eri syistä, erilaisista tarpeista ja taustoista johtuvia yksilöllisiä eroja, jotka olisi tärkeää ottaa huomioon. Koulun alkaessa on joskus myös merkittävää, onko lapsi syntynyt alkuvuodesta vai loppuvuodesta.

Moniammatillisen yhteistyön tarve ei poistu, vaikka oppimisen ja koulunkäynnin tuki uudistuisi. Niin oppimisen psykologian kuin oppimisvaikeuksiin liittyvä erityinen osaaminen on tärkeää turvata jatkossakin. Huolta herättää, että koulupsykologipalveluiden saatavuus on valtakunnallisesti heikentynyt (TEA-tiedonkeruu, toukokuu 2024).

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Ennaltaehkäisevä ja varhainen tuki oppilaan omassa oppimis- ja toimintaympäristössään on kannatettava lain lähtökohta. Oppilaan oikeus ennakoivaan tukeen ensisijaisena tuen muotona mahdollisesti vähentäisi myöhemmän ja pidempiaikaisen tuen tarvetta. Se, että näistä tukitoimista ei tarvitsisi tehdä hallintopäätöstä ehkä keventäisi opettajien hallinnollista työtä.

Opetuksen järjestäjälle asetetut velvoitteet huolehtia siitä, että ennakoivia tukitoimia olisi riittävästi, ovat merkittäviä uudistuksen onnistumisen ja oppilaan oikeuksien toteutumisen kannalta.

Lakiesityksessä kuvattu tukiovetus -käsite olisi muutos nykyiseen. Se, että tukiovetus annettaisiin jatkossa pääsääntöisesti ryhmämuotoisena, kasvattaa todennäköisesti tukiovetusta saavien oppilaiden määrää, mutta ei poista yksilökohtaisen tukiovetuksen tarvetta.

Oppilaalla, jolla ei ole riittävää opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi, olisi jatkossa oikeus opetuskielen tukiopetukseen. Rajapinta suomi toisena kielenä -opetuksen ja opetuskielen tukiovetuksen välillä jää hämäräksi ja tarvitsee linjaamista.

MLL korostaa, että tuen tarpeen arvioinnissa on otettava huomioon lapsen, vanhempien ja myös mahdollisen hoitotahon näkemykset. On tärkeää, että opettajien lisäksi myös vanhemmat, lapsen hoidosta vastaavat eri alojen ammattilaiset ja lapsi itse osallistuvat tuen tarpeen määrittelyyn ja tuen toteutumisen seurantaan.

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Kaikille oppilaille ennakoivat tukitoimet eivät ole riittäviä ja on tärkeää, että heillä on mahdollisuus saada oppilaskohtaisia tukitoimia välittömästi tarpeen ilmetessä. Se, että opetus tulee järjestää lähtökohtaisesti oppilaan lähikoulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa, on hyvä lisäys lainsäädäntöön.

Lakiesityksen mukaan oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttaminen edellyttää opettajien välistä yhteistyötä ja konsultaatiota. Säännös liittyy myös tietosuojaan ja oppilaskohtaisten, mahdollisesti salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen, mitä olisi ollut paikallaan taustoittaa hallituksen esityksessä. Laissa tulisi tarkemmin määritellä tietosuojaan ja tietojen luovuttamiseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Tietojen luovuttamisen näkökulmia olisi hyvä tarkastella lakiesityksessä myös koulutusasteiden nivelvaiheiden kohdalla kuten siirryttäessä esiopetuksesta perusopetukseen. Kunkin oppilaan yksilökohtaisen tuen tarpeen arviointi on haastava tehtävä, joka edellyttää myös oppilaan aiemman tilanteen ja kehityksen tuntemusta.

Lakiuudistuksen yhteydessä tulisi määritellä lain tasolla käsite ”välttämättömät tiedot”, jotka ovat tärkeitä opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta (perusopetuslain 40.4 §). Käsitteen tulkinnasta ei ole olemassa ohjeita tai esimerkkejä, joita koulutuksen kenttä on toivonut vuosia. Se, että oppilaalle annettavien tukitoimien tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat ja opiskeluhuollon ammattilaiset tai muut asiantuntijat osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin vain tarvittaessa, on väljä ja erilaiset tulkinnat mahdollistava säännös. Opiskeluhoitopalvelujen asiantuntemuksen osuus on lakiesityksessä minimoitu kautta linjan, mikä herättää ihmetystä ja perustelut linjaukselle puuttuvat hallituksen esityksestä.

Oppilaskohtaiset tukitoimet ovat niin pykälissä kuin säädöskohtaisissa perusteissa määritelty kovin niukasti ja epäselvästi. Oppilaskohtaisten tukitoimien osalta olisi suotavaa määritellä selkeästi miten oppilaskohtaisena tukitoimena annettu erityisopettajan opetus muun opetuksen yhteydessä poikkeaa vastaavasta tuesta ennakoivana tukitoimenpiteenä. Tuen toteuttaminen käytännössä edellyttää myös tulkinta-apua ajallisiin käsitteisiin kuten lyhytaikainen, tilapäinen ja säännöllinen. Opetushallitukselle on säädetty niin ennakoivien kuin oppilaskohtaisten tukitoimien osalta vaikea tehtävä täsmentää opetussuunnitelman perusteissa lainsäädännössä avoimeksi jääviä ja hyvin keskeisiä käsitteitä ja kohtia.

Esityksessä ehdotetaan, että yleisopetuksen ryhmät muodostettaisiin siten, että yhden opettajan opettamassa perusopetuksen ryhmässä olisi enintään viisi oppilaskohtaisia tukitoimia saavaa oppilasta. MLL pitää lähtökohtaisesti hyvänä, että opetusryhmien muodostamisessa huomioidaan se, että oppilaskohtaista tukea saavat lapset tarvitsevat enemmän opettajan aikaa. Säännös on kuitenkin varsin joustamaton ja voi johtaa käytännössä lapsen kannalta kohtuuttomiin ratkaisuihin. Näin voi käydä esimerkiksi niin, että lapsi joutuu vaihtamaan tutusta opetusryhmästä pois, koska

ryhmässä on jo viisi oppilaskohtaista tukea saavaa. Ryhmän vaihtaminen tulisi tehdä aina lapsen yksilölliset tarpeet ja lapsen etu ensisijaisesti huomioiden. Ehdoton viiden oppilaan säännös voi johtaa epätarkoituksenmukaisiin oppilaiden siirtoihin ja toisaalta siihen, ettei oppilaskohtaisiin tukitoimiin ryhdytä, vaikka oppilaalla olisi niihin tarve. Lisäksi on mahdollista, että koulun muissakin opetusryhmissä viiden oppilaan kiintiö on jo täynnä, ja tukitoimia tarvitseva oppilas joutuisi vaihtamaan koulua. Ehdoton viiden oppilaan säännös saattaa heikentää inklusio- ja lähikouluperiaatteita.

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Yksi lausunnoilla olevan lakiesityksen tavoitteista on opettajien hallinnollisen työn vähentäminen. Tavoite toteutunee lakisääteisesti laadittavien asiakirjojen määrän vähetessä.

MLL pitää tärkeänä, että tuen asiakirjoille valmistellaan kansalliset ja sähköiset mallilomakkeet yhdenvertaisuuden ja yhtenevyyden toteutumiseksi.

MLL haluaa kiinnittää huomiota siihen, että voimassa olevassa lainsäädännössä säädetty pedagogisten asiakirjojen moniammatillinen käsittely yhdessä opiskeluhoillon ammattihenkilöiden kanssa jätettäisiin pois lakiuudistuksen myötä. Kun lakisääteiset yhteistyövelvoitteet poistuvat, ajautuvat opiskeluhoiltopalvelut yhä kauemmas koulujen arjesta. Moniammatillinen osaamisen yhdistäminen on myös lapsen etu suunniteltaessa oppimisen tuen usein monimuotoisia kysymyksiä. Myös oppimisvaikeuksien asianmukainen tunnistaminen ja tuen suunnittelu on usein neuropsykologian tuntemusta edellyttävää työtä. Viime kädessä on kyse oppilaan oppilas- ja opiskeluhoiltoilaisissa säädettyjen oikeuksien ja oikeusturvan toteutumisesta.

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

Lapsivaikutusten arviointia koskevassa osuudessa (kuten myös muualla esitysluonnoksessa) tuodaan esille inklusioperiaatetta. MLL korostaa, että inklusio ja sen edistäminen on yksi tärkeimmistä periaatteista vammaisten lasten koulunkäynnin osalta. Vammaiselle lapselle kuuluu inklusioperiaatteen mukaisesti oikeus käydä koulua lähiyhteisössään, ja hänelle on järjestettävä koulunkäyntiin riittävät ja laadukkaat palvelut.

Hallituksen esitysluonnoksessa on pohdittu inklusioperiaatteen yleistä määrittelyä. Luonnoksessa olisi kuitenkin tullut tarkastella ehdotettuja säännösmuutoksia yksityiskohtaisemmin ja selkeämmin perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta ja erityisesti inklusioperiaatteen toteutumisen kannalta. Lapsivaikutusten arvioinnissa ei juurikaan pohdita esimerkiksi sitä, millaisia kielteisiä vaikutuksia ehdotetuilla säännöksillä on inklusion edistämiseen tai mitä riskejä sisältyy ehdotettuihin säännöksiin erityisesti lasten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Ilman tätä arviointia, on vaikea tarkastella esitysluonnosta ja sen taustalla vaikuttavia tavoitteita ja arvoja luotettavasti.

YK:n lapsen oikeuksien komitea esitti viimeisimmässä päätelmässään Suomelle (CRC/C/FIN/CO/5–6, 2023) huolensa siitä, että vammaisia lapsia ei osallisteta onnistuneesti yleisopetukseen. Komitea suositteli Suomelle, että se vahvistaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan kaikille vammaisille lapsille osallistava opetus yleisopetuksessa, muun muassa mukauttamalla opetussuunnitelmia ja opetusta, antamalla asianmukaiset resurssit ja valmiudet sekä sijoittamalla erityisopettajia ja

ammattihenkilöitä siten, että vammaiset lapset ja oppimisvaikeuksia kokevat lapset saavat yksilöllistä tukea ja asianmukaista huomiota. Komitea myös suositteli Suomea varmistamaan vammaisten lasten oikeuden saada kaikki mielipiteidensä muodostamiseen tarvitsemansa tiedot, tulla kuulluksi ja saada asianmukaista tukea kommunikointiin kaikessa heitä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi Suomen tulee vahvistaa vammaisten lasten sosiaalisen osallistamisen ja yksilöllisen kehityksen tukemista.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuksen 19 artikla käsittelee itsenäistä elämistä ja osallisuutta. Sen mukaan kaikilla vammaisilla henkilöillä on yhdenvertainen oikeus elää yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet. Tämän oikeuden täysimääräiseksi toteuttamiseksi sopimusvaltioiden on järjestettävä riittävästi palveluita, kuten henkilökohtaista apua, jota tarvitaan tukemaan osallisuutta ja estämään eristämistä tai erottelua yhteisöstä.

Vammaisten lasten koulutus on ehdoton edellytys sille, että he saavuttavat muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet. Vammaissopimuksen 24 artiklan 2 kohdassa todetaankin, että sopimuspuolten on varmistuttava siitä, että vammaiset henkilöt pääsevät osallistamaan, maksuttomaan ja hyvälaatuiseen ensimmäisen ja toisen asteen koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa niissä yhteisöissä, joissa he elävät. Heille on tehtävä koulutuksessa heidän tarpeittensa mukaiset kohtuulliset mukautukset ja heille tulee toteuttaa tehokkaat, yksilöidyt tukitoimet ympäristöissä, jotka mahdollistavat oppimisen ja sosiaalisen kehityksen maksimoinnin täysimääräisen osallisuuden periaatteen mukaisesti. YK:n vammaissopimuksen 24 artiklaa käsitelleessä päätöksessään YK:n ihmisoikeusneuvosto korosti edellä mainittujen toimenpiteiden merkitystä ja niiden velvoittavuutta, jotta täydellinen inklusio voisi vammaisten henkilöiden osalta toteutua (Resolution 25/20 adopted 28 March 2014 by the UN Human Rights Council: The right to education of persons with disabilities).

Vammaisten lasten koulutuksen edellyttämien tukitoimien sisältöä ei määritellä vammaissopimuksessa, jossa todetaan vain, että tukitoimien on oltava tehokkaita ja yksilöityjä. Kirjoitustapa on tarkoituksenmukainen, sillä jokaisen vammaisen lapsen tuen tarve ja tilanne on yksilöllinen. Sopimusvaltion viranomaisten ja muiden toimijoiden on järjestettävä sellainen joustava ja kattava palveluvalikoima, että jokaiselle lapselle kyetään järjestämään tukitoimet, jotka hänen yksilöllisessä tilanteessaan asettavat hänet yhdenvertaiseen asemaan muiden kanssa sekä oppilaana että koulu yhteisön jäsenenä. Vammaissopimus edellyttää myös, että tukitoimet mahdollistavat täysimääräisen osallisuuden. Esimerkiksi sellainen järjestely, jossa vammaiselle lapselle järjestetään oppimiseen tarvittavat tukitoimet, mutta hän joutuu sosiaalisesti eristyksiin muista oppilaista, ei täytä sopimuksen vaatimuksia.

Kysymys vammaisen lapsen oikeudesta koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa kytkeytyy kysymykseen lapsen edusta ja sen toteutumisesta. YK:n vammaissopimuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaan kaikissa lapsia koskevissa toimissa on huomioitava ensisijaisesti lapsen etu. Vammaissopimuksen mainittu lapsen etu viittaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan mukaiseen lapsen edun velvoitteeseen. Voidaankin lähteä siitä, että lapsen edun määritelmät sopimuksissa vastaavat pitkälle toisiaan. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisen lapsen edun toteutumisessa on kysymys kaikkien lapselle kuuluvien perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisesta. Vammaissopimuksen 7 artiklan 1 kohta korostaa erityisesti vammaisten lasten oikeutta nauttia näistä oikeuksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa.

YK:n vammaissopimus velvoittaa siihen sitoutuneita osapuolia toimimaan aktiivisesti, jotta vammaisilla lapsilla olisi yhtäläiset edellytykset osallistua ja toimia yhteisössään.

Vammaissopimuksen 24 artiklan osalta voidaan todeta, ettei sen takaama oikeus koulutukseen täysimääräisesti toteudu tilanteessa, jossa vammaiset lapset eivät pääse lähikouluihinsa yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Myös lapsen oikeuksien sopimuksen 23 artikla velvoittaa sopimusvaltioita helpottamaan vammaisen lapsen aktiivista osallistumista yhteisönsä toimintaan. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea on antanut yleiskommentin nro 4 (2016) oikeudesta inklusiiviseen koulutukseen (johon myös viitataan esitysluonnoksessa). Yleiskommentti pitää sisällään mm. määritelmää Inklusiiviselle koulutukselle ja yleiskommentti on hyödyllinen asiakirja tarkastella myös sitä, täyttääkö ehdotusluonnos riittävästi vammaissopimuksen ja lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteita vammaisten lasten koulutuksen päämäärien osalta.

Euroopan unionin Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa strategiassa (2021–2030) todetaan, että EU:n tasolla osallistava koulutus on asetettu koulutusalan asialistan kärkeen. Komission kehittämispainopistealueina on mm. tukea jäsenvaltioita kehittämään edelleen opettajankoulutusjärjestelmiään, jotta voidaan puuttua erityisopetuksen opettajien puutteeseen ja kaikkien koulutusalan ammattilaisten valmiuksiin hallita monimuotoisuutta luokkahuoneessa ja kehittää osallistavaa koulutusta. Lisäksi komissio edistää lisätoimia, joilla keskitytään esteettömyyden ja kohtuullisten mukautusten edistämiseen, opetussuunnitelmien mukauttamiseen vammaisten oppijoiden tarpeisiin ja opettajien kouluttamiseen osallistavan opetuksen alalla. Komissio kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että niiden koulutusjärjestelmät ovat kaikilla tasoilla YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisia, jotta tuettua oppimista voidaan edistää osallistavissa yleisissä ympäristöissä.

Vastaavasti Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksissa ”Ensuring full inclusion of children and young persons with disabilities into society” korostetaan inklusiivisen koulutuksen merkitystä sekä riittäviä tukitoimia osallistumisen oikeuden toteutumiseksi.

Esitysluonnoksessa todetaan, että osana valmistelutyötä on järjestetty laaja lasten kuuleminen kouluissa. MLL pitää tärkeänä lasten kuulemisen järjestämistä lainvalmisteluprosessissa.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Uudistukselle esitetty aikataulu on erittäin haasteellinen. Tavoitteeksi on asetettu, että hallituksen esitys etenisi eduskuntaan syksyllä 2024, ja uudistettu lainsäädäntö tulisi voimaan esi- ja perusopetuksessa 1.8.2025. Tätä ennen Opetushallituksen tehtävänä on uudistaa opetussuunnitelmat vastaamaan muuttunutta lainsäädäntöä. Hallituksen esitys jättää useita keskeisiä käsitteitä ja linjauksikysymyksiä Opetushallituksen ratkaistavaksi, mikä edellyttää valmisteluaikaa opetussuunnitelmien perusteiden laatimiselle. Opetushallitukselle määrätty tehtävä on aikataulullisesti mahdoton toteuttaa ottaen huomioon opetussuunnitelmien uudistamiseen liittyvän hallinnollis-tekni- sen menettelyn mukaan lukien johtokuntakäsittelyn, tekstien kääntämisen kotimaisille kielille sekä tekstien viemisen ePerusteisiin. Opetushallitukselta toivotaan myös informaatio-ohjausta ja koulutusta uudistuksen toimeenpanon tueksi. On paradoksaalista, että samanaikaisesti opetustoimen täydennyskoulutukseen osoitetut määrärahat on leikattu hallituksen kehysriihipäätösten seurauksena.

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

MLL pitää ongelmallisena, että käsillä oleva uudistus on tehty lähestulkoon kokonaan hallinnon näkökulmasta eikä lapsen oikeuksien toteutumisen ja lapsen tarpeiden näkökulmasta. Uudistuksessa on rakennettu lähtökohtaisesti vähäisesti joustoa salliva hallinnollinen kehikko, jossa lasten

yksilöllisiä tarpeita sovitetaan rakenteisiin. Kuitenkaan lasten erityiset ja erilaiset lähtökohdat ja mahdollisuudet oppia ja käydä koulua eivät aina asetu tiukkoihin rakenteellisiin raameihin eivätkä heidän moninaiset tarpeensa häviä tai mukaudu, vaikka lainsäädännössä niin oletetaan ja edellytetään. Tämä koskee esimerkiksi sitä, että osalle lapsia mahdollisuus aloittaa koulu vasta kahdeksanvuotiaana on tärkeää.

MLL pitää tärkeänä, että yhdenvertaisuuslain velvoitteet olisi sisällytetty uudistukseen vahvemmin esimerkiksi kohtuullisten mukautusten osalta. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että kohtuullisia mukautuksia arvioitaessa lähtökohdaksi on otettava ensisijaisesti vammaisen henkilön tarpeet. Kouluissa ja oppilaitoksissa kohtuullisia mukautuksia voidaan tehdä esimerkiksi järjestämällä luokkatilaan tarpeelliset apuvälineet, kehittämällä opintojen suoritushallintaa ja mukauttamalla opetusta. Tämän tulisi yksityiskohtaisemmin ja tarkemmin näkyä uudistuksessa. Uudistuksessa ei ole myöskään riittävästi nostettu esille oppimisympäristöjen esteettömyyden ja saavutettavuuden merkitystä vammaisen lapsen oppimisen edellytyksille.

MLL pitää hyvänä sitä, että kouluille annettava konsultaatio luetaan tärkeäksi osaksi oppimisen ja koulunkäynnin tukemista. MLL kuitenkin painottaa vahvasti, että maksutonta konsultaatiomahdollisuutta ei tule rajata pelkästään sairaalakouluille vaan sen tulee koskea myös Opetushallituksen alaisuudessa toimivan valtakunnallisen oppimis- ja ohjauskeskus Valterin konsultaatioita. Valteri on tehnyt pitkään kehittämistyötä ja sillä on korkealaatuinen asiantuntemus koulujen ja varhaiskasvatuksen ohjauskäynneistä ja tuesta. Vastaavaa asiantuntemusta ei löydy muualta.

Lakiuudistukselle asetetut tavoitteet ovat tarpeellisia ja sinänsä kannatettavia, mutta ehdotetuilla säädosmuutoksilla niitä on vaikea saavuttaa. Monet säännöksistä ovat monitulkintaisia ja avainkäsitteistö haastava koulutusasteiden jatkumon näkökulmasta.

Lakiuudistukset eivät myöskään ratkaise resurssipulaa, joka koskee ammattilaisten saatavuutta. Työ- ja elinkeinoministeriön Työvoimabarometrissa erityisopettajat ovat jo vuosia kuuluneen niiden ammattialojen joukkoon, joista on suurin puute.

Inklusiivisuuden periaate esi- ja perusopetuksessa on tärkeä. Lakiluonnoksessa monin paikoin tuodaan esille inklusiota, mutta käytännössä ehdotetut säännökset monin paikoin heikentävät sen toteutumista. Lakiin tulisi selkeästi kirjata inklusioiden periaate opetuksessa ja kasvatuksessa ja katsoa säännösehdotukset läpi, miten ne tosiasiallisesti vaikuttavat inklusioiden toteutumiseen.

Liitteenä on tiivistelmä MLL:n lausunnosta.

Helsingissä 17.6.2024

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Ohjelmajohtaja Kristiina Laitinen, vaikuttamistyön johtaja Esa Iivonen ja erityisasiantuntija Kirsi Pollari

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[MLL_Lausunnon tiivistelmä_VN_32974_2023.pdf](#)

Pollari Kirsi
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry